

OSMAN
BALCIGİL

İstanbulu
Hikâyeler

© KARAKARGA YAYINLARI 408

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

İSTANBULLU HİKÂYELER

Osman Balcıgil

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Editör: Neslihan Perker

Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli

Mizampaj: Melike Doağn

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak-Mesud Topal-Nursefa Üzümler

1. Baskı: Ocak 2023

ISBN: 978-625-8360-22-6

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
Karakarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No. 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No. 31/5

Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0 212) 252 22 42

Faks: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 karakargayayinlari

 karakargayayinlari

 karakargayayin

Destek Dükkan

Yıkılmazlar Basım Yay.

Prom. ve Kâğıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No. 62/B

Güneşli - İstanbul

Sertifika No. 45464

Tel. (0) 212 630 64 73

İÇİNDEKİLER

Gedikpaşa Ortaokulu UÇAN NUBAR DAYDAY	9
Grand Hotel de Londres PAZARLIKÇI MIKE	23
Sirkeci Tren İstasyonu TALAT 'BİR MAYIS'TIR.....	33
Çiçek Pasajı, Entelektüel Cavit LENA, ŞEFİK VE ÖTEKİ ŞEYLER	45
Bodrum Camii DONNA İSTANBUL'DU.....	57
Karaköy Rıhtımı HIZIR REİS'İN FİHRİSTİ.....	69
Aya Yorgi DİMİTRİ'NİN RÖGAR KAPAKLARI.....	81
Galata Kulesi BYBLOS'UN RENKLERİ	95
Tekmil Adalar HAYRİ BEY İLE MÜFİDE HANIM	109
Sirkeci Büyük Postanesi SIR KÂTİBİ	119

*Bir kentte yaşıyor olmanız
“oralı” olduğunuzu göstermez.*

*Dağarcığınızda saklı,
yeri geldiğinde anlatacağınız hikâyeler
hangi kente, kasabaya, köye dairse,
“oralı”sınızdır.*

*Benimkiler,
İstanbul.*

*O. B.
Yeşilköy
5 Ekim 2022*

Gedikpaşa Ortaokulu UÇAN NUBAR DAYDAY

İstanbul Ermenilerinin 60'lı yılların sonuna kadar yoğunlukla yaşadığı Gedikpaşada doğdum ve büyüdüm.

Altmış küsur evden oluşan sokağımızda, sadece üç hane Türk'tük. Bu demektir ki neredeyse bütün komşularımız Ermeni'ydi.

Sentimizin içinden geçen ve Beyazıt ile Kumkapı'yı birbirine bağlayan caddelerden birinin adı o zamanlar Azak Yokuşu'ydu.

Yokuş adını, Namık Kemal'in ünlü "Vatan yahut Silistre"sinin de oynandığı tarihî Azak Tiyatrosu'ndan almıştı.

Hikâyem, işte bu yokuş ile onun Sultanahmet tarafına bakan sokaklarından birinde, Çadircılar Çeşmesi Sokak'ta geçecektir.

En başta dediğim gibi, 60'lı yılların sonlarına kadar Gedikpaşa ve çevresi bir Ermeni muhitiydi.

Böyle olunca, semte çehresini kazandıran da Ermenilere dönük patrikhane, kilise, bitişik nizam inşa edilmiş cumbalı evler ve okullardı.

Bu okullardan birinde, Fransız rahipler tarafından 19. yüzyıl-da çevrede yaşayan Ermeniler arasında Katolik mezhebini yaymak için inşa ettirilmiş Gedikpaşa Ortaokulu'nda okudum.

Ülkemize Necip Fazıl başta olmak üzere nice ünlü ismi hediye eden Frerler'e ait bu misyon merkezi için, o çevrenin en görkemli binalarından biriydi, diyebilirim.

Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı derken, köprülerin altından çok sular akmış, Fransız rahiplerin defteri dürülmüş, mektebin Gedikpaşa Fransız Mektebi olan adı da Gedikpaşa Ortaokulu'na dönüştürülmüştü.

Bu okula ilk başladığım yıld.

Büyük bir kısmı Nubar Dayday'ın portföyünden olmak üzere, dağarcığımda arkadaşlarıma anlatacağım bir dolu hikâyemin olduğunu hatırlıyorum.

“Biliyor musun Nubar Dayday bu akşam da kuracakmış sahneyi!”

Bu sihirli cümle kulaktan kulağa yayılmaya başlayınca, sokağı tatlı bir heyecan sarardı.

Özellikle de çocuklar, akşamı zor ederd.

Bir ya da bir buçuk karış boyunda çok sayıda kuklayla, saatlerce sürecek çalgılı çengili eğlenceye kim burun kıvrabilir ki?

Hele ki çocuk olunca!

Eşiktekiler ve beşiktekiler de dahil olmak üzere, çocuğunu, yaşlısını ve hatta hastasını kapalı sokak halkı, hava kararmaya başlar başlamaz soluğu Nubar Dayday ile Mari Kuyrik'in yaşadığı evin önünde alır, sandalyeler, tabureler, minderler sağa sola yerleştirilir, merak dozu yüksek bir bekleme durumuna geçilirdi.

Üç yazlık sinema, dört kışık sinema, birkaç tiyatrunun tam ortasında nefes alsın da Çadircılar Çeşmesi Sokak sakinleri için Nubar Dayday'ın kukla tiyatrosunun yerini hiçbir eğlence tutmazdı.

Yürüme, koşma yaşına gelmiş çocuklar büyüklerden ve bebeklerden önce Nubar Dayday ile Mari Kuyrik'in evinin önünde toplanır, sokağa açılan kapıyı sahne haline getirmelerini heyecan içinde izlerlerdi.

Hele kuklacı Dayday içlerinden birine “Şunun ucundan tut bakalım!” filan derse, hep birlikte hamle edilir, daha perde açılmadan eğlence başlardı.

Nubar Usta'nın asıl mesleği çatı tamirciliği idi. Kuklacılık hobisiydi. Aynı zamanda çok da iyi bir kukla yapıcısıydı.

Koca burunlu kamburlar, eli bastonlu titrek ihtiyarlar, bahriyeliler, papazlar, bir dudağı yerde bir dudağı gökte zenciler – o zamanlar Arap derdik- canavarlar, uçaklar, pilotlar, şapkalı ve şemsiyeli güzel hanımefendiler, bastonlu ve fötrlü yakışıklı beyefendiler ve daha neler neler.

Nubar Dayday bütün bu karakterlere ve onlar tarafından kullanılacak aksesuarlara, evinin bir köşesine kurduğu marangoz atölyesinde can verirdi.

Sonra eline değişik kalınlıktaki fırçalarını ve rengarenk boyalarını alır, fetanlara göz süzdürür, Arap kalfaların kocaman dudaklarını kan kırmızısına dönüştürürdü.

Bugünden geriye doğru baktığımda, Nubar Dayday'a dair merak ettiğim soruların başında, ünlü çocuk kitabı Pinokyo'yu okuyup okumadığı gelir.

Okuduysa, kitaptaki marangozu yani Gepetto Usta'yı acaba kendisine örnek almış mıydı?

Carlo Collodi'nin 1883 yılında yayımlanan ve yaklaşık yüz otuz yıldır bütün dünya çocukları tarafından zevkle okunan Pinokyo'sunun Türkçe'ye 1931 yılında çevrildiğini biliyorum.

Hafızamı yokladığımda, Nubar Usta'nın kuklaları arasında Pinokyo yoktu diye hatırlıyorum.

Yaşlı bir adam mıydı Nubar Usta?

Şimdi tam olarak hatırlayamıyorum.

Eşi Mari Kuyrik ondan daha mı gençti acaba?

Maalesef, hafızam yardımcı olmuyor.

Ama Őunu hatırlıyorum: Normal zamanlarda hayat yorgunu gibi bir hali vardı Nubar Dayday'ın.

Nedense bana, çeŐitli toplumsal kesimlerden ve yaŐlardan, bir dolu sıra dıŐı insana dair hikâyesi, tonlamalarıyla, lehçeleriyle, tarzlarıyla dillendirecek biri gibi hiç görünmemiŐti.

Yeri geldiğinde alafranga, yeri geldiğinde alaturka Őarkılar söyleyen, gazelleri beĒenilerek dinlenen, komiklikleri insanları kahkahadan kırıp geçiren Dayday'ımın görüntüsünden beklentim, çocuk aklımla biraz daha fazlası olmalı.

Bir film ya da tiyatro oyuncusu kadar yakışıklı veya bir sirk cambazı gibi atletik olmasını beklemiyordum kuŐkusuz ama o kadar da yorgun görünmesini yadırgıyordum anlaŐılan.

Oysa bugünden baktığımda, ekmeĒini yaz ve kıŐ binaların çatılarını onararak, yaĒmur oluklarını deĒiŐtirerek kazanan birinin yorgun görünmesi, son derece anlaŐılır bir durum.

Mutlaka çıraklıktan yetiŐmeydi Nubar Usta.

Acaba çalıŐmaya ne zaman baŐlamıŐtı?

Bilmiyorum.

Kukla yapmak ve oynatmak aklına ne zaman gelmiŐti?

Bir ustası var mıydı ve varsa kimdi?

Bu sorular için de verilebilecek bir cevabım ne yazık ki yok.

Sormak aklıma gelmemiş olmalı.

Nubar-Mari çiftinin çocukları yoktu diye hatırlıyorum. Sokağın en haşarı veletlerinden biri olarak, garanti tanırdım.

Belki de büyümüş, o zamanın Türkiye'sinden umutlarını kestikleri için Fransa'ya ya da Amerika'ya göçmüşütlür.

6/7 Eylül olaylarını kastettiğimi anlamışsınızdır.

Türkiye Ermenileri'ne ve bir Türk olarak bana bugün bile hüznün veren, can sıkıcı, utanç verici olaylardan biri ya da birkaçı Nubar Dayday'ımla Mari Kuyrik'imın başından da geçmiş olmalı.

Ermeni olsam belki "Neysel" deyip geçerdim ama Türk olunca, laf gelip boğazıma düğümleniyor.

Nubar Usta'yı tarif etmem gerekse "orta boylu, saçlarını dökmüş, kocaman elli" derim.

Bayan Mari de şişman ya da zayıf olmayan, kendi halinde bir Ermeni kadını gibi kalmış aklımda.

Onları tarif edebilecek daha fazla özellik hatırlamayı o kadar çok isterdim ki!

Kuklaları ve canlandırdıkları hikâyeleri çok baskın çıkmış, perdenin arkasındaki bu iki kahramanı dikkatimden kaçırmış olmalı.

Yoksa, sokağımın öteki karakterleri gözlerinin rengine, burunlarının biçimine, yürüyüş şekillerine, seslerinin tonlarına kadar aklımda.

İlkokul yıllarımda, Nubar Dayday'ların kapısının önünden geçerken, içeriye kaçamak göz atardım. Dün gibi hatırımda.

Özellikle bahar ve yaz günlerinde, sokağımızda bulunan evlerin kapıları pek kapatılmazdı.

Esasen, evlerin “taşlık” diye tabir edilen girişleri, sanki umuma açık alanlar gibiydi.

Gelen geçen başını uzatır ya bir “Merhaba” sarkıtır ya da “Ne var ne yok?” diye hatır sorardı.

Öyle ya, “özel hayat” mevzusunun henüz takıntıya dönüşmediği zamanlardı.

Ben “Merhaba” ya da “Ne var ne yok?” diye sormak için değil, Mari Kuyrik'in kuklalar için nasıl bir elbise dikmekte olduğunu merak ettiğimden bakardım Nubar Dayday'ların aralık kapısından.

Başları, bacakları, kolları, elleri Nubar Dayday tarafından, ahşap olarak yapılan kuklaların elbiseleri, usta bir terzi olan eşinin yetenekli ellerinden çıkardı.